

ACTES DEL XXè CONGRÉS D'HISTÒRIA DE LA MEDICINA CATALANA. Vic. Juny 2018

ELS PROCEDIMENTS JUDICIALS (SUMARÍSSIMS) A L'ARXIU DEL TRIBUNAL MILITAR TERRITORIAL TERCER DE BARCELONA: LA DEPURACIÓ DELS METGES CATALANS

CARRAU BUENO, Ida

Arxivera, Regió Sanitària Barcelona (Servei Català de la Salut)

RESUM: L'objectiu d'aquesta comunicació és donar a conèixer l'Arxiu del Tribunal Militar Territorial Tercer de Barcelona, ubicat a les dependències del Govern Militar de Barcelona. Aquest arxiu conté un valuós fons documental: els sumaríssims realitzats a totes aquelles persones que van ser encausades per traïció, rebel·lió o desafeció al règim. L'article, s'acompanya d'una relació de tots aquells metges que van ser represaliats pel franquisme.

Paraules clau: Procediments judicials, sumaríssims, depuració metges, Arxiu del Tribunal Militar Territorial Tercer de Barcelona, Auditoria de Guerra de la IV Regió Militar.

RESUMEN: El objetivo de esta comunicación es dar a conocer el Archivo del Tribunal Militar Territorial Tercero de Barcelona, que se encuentra en las dependencias del Gobierno Militar de Barcelona. Este archivo contiene un valioso fondo documental: los sumarísimos realizados a todas aquellas personas que fueron juzgadas por traición, rebelión o desafeción al régimen. El artículo, se acompaña de una relación de todos aquellos médicos que fueron represaliados por el franquismo.

Palabras clave: Procedimientos judiciales, sumarísimos, depuración médicos, Archivo del Tribunal Militar Territorial Tercero de Barcelona, Auditoría de Guerra de la IV Región Militar.

L'any 1939, finalitzada la Guerra Civil espanyola, el règim franquista va publicar en el Boletín Oficial del Estado, la Orden de 6 de octubre dando normas para la depuración, por los Colegios de Médicos, de la conducta político-social de sus miembros. A Barcelona, el Col·legi de Metges va constituir el Tribunal de Depuració de Responsabilitats Polítiques on els metges catalans van ser processats i sancionats per la seva filiació política i sindical.

A banda d'aquesta depuració, s'iniciaren els procediments judicials militars, els nomenats sumaríssims, a la població civil i a personalitats polítiques com el president Lluís Companys i Jover, escriptors i museòlegs com Joaquim Folch i Torres, i metges com Joaquim Trias i Pujol, els quals van ser interrogats per l'Auditoria de Guerra de la IV Regió Militar sota sospita de ser considerats desafectes al règim.

Aquests procediments judicials són consultables a l'Arxiu del Tribunal Militar Territorial Tercer de Barcelona (archivotribunalmilitarbcn@oc.mde.es), situat a la plaça del Portal de la Pau de la ciutat de Barcelona. La totalitat dels seus expedients es poden, també veure a la pàgina web de l'Arxiu Nacional de Catalunya

(ANC), sota el títol "*Llista de reparació jurídica de víctimes del franquisme*", després que es publicqués, el 7 de juliol, la *Llei 11/2017, del 4 de juliol, de reparació jurídica de víctimes del franquisme*. Cal dir, que gràcies a l'ANC i el Memorial Democràtic, s'ha portat a terme un treball minuciós d'inventariar tots els documents que conformen aquests aproximadament 70.000 sumaríssims.

Entre les tipologies documentals d'aquests procediments, les més rellevants són els sumaríssims d'urgència, que s'iniciaven per mitjà d'una denúncia o actuació d'ofici per part de les forces policials. Seguidament es nomenava un jutge instructor que realitzava l'atestat, prenia declaració a l'acusat i es demanava els informes relatius als seus antecedents i càrrecs exercits (Ajuntament, Guàrdia Civil, Policia, SIPM -Servicio de Información y Policia Militar-). Tot això era recopilat a l'autoresum que elaborava el jutge. Seguidament es celebrava el 'Consejo de Guerra', es formulava el plec de càrrecs a l'acusat perquè realitzés les alegacions convenients i presentés els avals per a la seva defensa. Finalment es dictava la sentència i es notificava a l'afectat la pena corresponent.

En aquesta llarga llista de persones encausades hi figuren metges catalans que van ser interrogats per la justícia militar com els germans Antoni i Ramon Oriol i Anguera, Bel·larmí Rodríguez i Arias, Carles Soler i Dopff, Emili Gil i Vernet, Eduard Pons i Tortella, Alfons Trias i Maxenchs, Francesc Domènech i Alsina, Joaquim Trias i Pujol, Jaume Prat i Solé, Laureà Prats i Cateura, Salvador Arias i Manén, Pere Tarrés i Claret, Rafael Battestini i Galup, Joan Olivé i Capdevila, Santiago Vivancos i Ferrés, entre altres.

Una altra tipologia documental consultable en aquest arxiu, són les declaracions jurades dels funcionaris obligats a presentar-se al Juzgado Especial de Depuración de Funcionarios Civiles que depenia de l'Auditoria de Guerra de la IV Regió Militar. En aquestes declaracions s'interrogava l'encausat sobre les seves activitats abans i després del 18 de juliol de 1936: ¿Ha estado afiliado o alguna asociación sindical o partido político de los que integraron el llamado Frente Popular?, ¿Ha formado parte de algún batallón de milicianos?, ¿Fué en su caso voluntario o forzoso, en este caso diga quien le obligó y si ejerció algún mando?. En aquest arxiu s'hi custodien la declaració jurada dels metges Moisès Broggi i Vallès i Salvador Gil i Vernet, entre altres.

Per aquesta recerca, les fonts utilitzades han estat les comunicacions presentades en el marc del Congrés d'Història de la Medicina Catalana de l'any 2008: "Metges de Catalunya morts durant la guerra civil i la repressió franquista: resultats preliminars" i "El tribunal de depuració de responsabilitats polítiques del Col·legi Oficial de Metges (1939-1941)", i els llibres dels historiadors Josep Maria Solé i Sabaté i Joan Villarroya i Font i altres articles publicats en aquesta revista.

A continuació es mostra una taula d'alguns d'aquests metges que van ser objecte de la política repressiva del franquisme i que poden ser consultats en aquest arxiu militar.

1. Torras i Serra, Marc. El tractament dels procediments judicials militars (sumaríssims) del Tribunal Militar Territorial Tercer. Lligall. 2008; 28:151-186.
2. Sánchez i Agustí, Ferran. Metges i Maquis (1947-1949). Gimbernat. 2003; 40:177-186.
3. Guerrero i Sala, Lluís, Pujol i Ros, Joan. L'auditoria de guerra de l'any 1939 al doctor Pere Tarrés i Claret. Gimbernat. 2006; 46: 243-250.
4. Dueñas i Iturbe, Oriol i Solé i Barjau, Queralt. Santiago Vivancos i Ferrés (1895-1939), un metge afusellat pel franquisme. Gimbernat. 2008; 50:137-155.
5. Calbet i Camarasa, Josep M.; Hervás i Puyal, Carles i Guerrero i Sala, Lluís. Metges de Catalunya morts durant la guerra civil i la repressió franquista: resultats preliminars. Gimbernat. 2008; 50:109-118.
6. Bruguera i Cortada, Miquel. El tribunal de depuració de responsabilitats polítiques del Col·legi Oficial de Metges de Barcelona (1939-1941). Gimbernat. 2008; 50: 267-292.
7. Solé i Sabaté, Josep Maria i Villarroya i Font, Joan. La repressió a la reraguarda de Catalunya (1936-1939). Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat. 1990.

Les dades han estat extretes de la Llista de reparació jurídica de les víctimes del franquisme, consultable a l'ANC. Per motius d'espai, s'han obviat algunes de les dades obertes que s'inclouen en aquest fitxer i que són les següents: Nom del processat, Repressió (sí/no), Número de localització a l'arxiu, Any inicial del procediment, Any final del procediment, Any de la sentència o any d'aprovació de la sentència, Delicte, Pena imposada, Executat (sí/no), Edat, Sexe, Lloc de naixement i Lloc de residència.

RELACIÓ DE METGES ENCAUSATS

Cognoms nom	Núm. causa	Pena	Commutació	Afusellats
ABELLÓ ROSET, Joaquín	007455	Sobreseïment		
AGELET ARGILAGA, José	004034	Absolt		
AMELL SANS, Agustín	018619	Llibertat		
ANFRUNS ARMENGOL, Mariano	000251	Absolt		
ARIAS MANÉN, Salvador	029891	Sobreseïment		
ARROYOS NOVELLA, Agustín	004671	Sense declaració de responsabilitats		

ARTIGAS ROCA, Miguel	000680	Sense declaració de responsabilitats		
AUBERT COROMINAS, Trinidad	002319	Dotze anys i un dia de reclusió temporal	Vuit anys de presó major	
BADIA PÉREZ, Antonio	000807	Llibertat		
BARCELÓ TORRENT, Pedro	000966	Sobreseïment		
BARRI CASANOVAS, Francisco	--	Rebel·lia i arxiu		
BATTESTINI GALUP, Rafael	000702	Mort		executat
BAU LAGARRIGA, Manuel	001025	Sobreseïment		
BAYONA MARTÍ, José	027121	Presó preventiva		
BELLÍ CASTIEL, Epifanio	000699	Absolt		
BERNAT CARRERAS, Manuel	001590	Dotze anys de presó major		
BILBAO LUMBRERAS, Pablo	000143	Absolt		
BOADA CALZADA, Francisco	033555	Absolt		
BOADA TORRES, José	013243	Sense declaració de responsabilitats		
BOFARULL TOUS, Manuel	000760	Llibertat		
BORDALBA ARMENGOL, Francisco	000134	Sense declaració de responsabilitats		

BORDALBA ARMENGOL, Ramón	000134	Sense declaració de responsabilitats		
BORRÀS ESTIARTE, Antonio	001413	Sobreseïment		
BRIANSÓ SALVADOR, José	002846	Trenta anys de reclusió major		
BROGGI GUERRA, Francisco	001057	Llibertat		
BROGGI VALLÉS, Moisés	048899	Declaració jurada en el Juzgado Especial de Depuración de Funcionarios Civiles		
BRULL ORRIOLS, Ramón	028771	Quinze anys de reclusió temporal		
BUCH CASAMOR, Antonio	000684	Llibertat		
CABANES BADOSA, Estanislao	000143	Sis mesos i un dia de presó menor		
CABRÉ GARRIGA, Juan	000207	Llibertat		
CAMPINS ALLES, Juan	020443	Absolt		
CAMPS JUNCOSA, Pedro	000816	Llibertat		
CANAL COMAS, Alfredo	003612	Reclusió perpètua	Sis anys de presó menor	
CARBÓ CAMPILLO, Carlos	000134	Desglossament en un altre procediment		
CARDELÚS PRAT, Jaime	016504	Sobreseïment		

CARRÉ CIVIT, José María	008693	Trenta anys de reclusió major	Vuit anys de presó major	
CASANOVAS VIADÉ, Modesto	021910	Sis anys i un dia de presó major	Tres anys de presó menor	
CASTANY BERNAT, Joaquín	000056	Sobreseïment		
CASTELLS BATALLA, Domingo	000658/ IV49	Dos anys de presó menor		
CAVANILLAS SÁNCHEZ, Federico	001233	Quinze anys de reclusió temporal	Dos anys de presó menor/ Indultat/	
CELIS PUJOL, Luis	016153	Sobreseïment		
CID PRAT, José María	000443	Llibertat		
CLOTET VIVES, Jaime	005236	Reclusió perpètua	Indultat	
CODERCH MIR, Raimundo	000217	Llibertat		
COLL MASSAGUER, Santiago	000437	Llibertat		
COMELLAS CASALS, Antonio	012366	Llibertat		
COTRINA FERRER, Modesto	000251	Absolt		
CROS FORNÉ, Joaquín	023763	Sobreseïment		
CUGAT GIRONELLA, José María	000440	Llibertat		
CUSÍ COSTA, Juan	002299	Dotze anys i un dia de reclusió temporal	Sis anys i un dia de presó major	
DALMAU SITGES, Joaquín	002679	Llibertat		

DANÉS TORRAS, Joaquín	027419	Dotze anys i un dia de reclusió temporal		
DASVEUS FARELL, Camilo	014268	Llibertat		
DENCÁS PUIGDOLLERS, Cándido	013470	Llibertat	Sobreseïment	
DEVESA BAYONA, Pedro	001216	Llibertat		
DOMENECH ALSINA, Francisco	014606	Dotze anys d'inhabilitació especial		
DULANTO ESCOFET, Felipe	000801	Sobreseïment		
DURÁN MERINO, Alfonso	000299	Dotze anys i un dia de reclusió menor	Sis anys de presó menor/ Indultat	
ECHARTE EZCURRA, Daniel	--	Sense declaració de responsabilitats		
ESCARDA SENOSIAIN, José	000276	Sense declaració de responsabilitats		
ESPADA SÁNCHEZ- BARBUDO, Manuel	000143	Absolt		
FERRANDO SUBIRAT, Ramón	001410	Llibertat		
FERRER ESPÍGOL, Jaime	001413	Sobreseïment		
FONTANET CASANOVA, Pedro	027032	Sobreseïment		
FONTANET PETIT, José	020389	Sobreseïment		
FONTBONA VÁZQUEZ, Francisco	000729	Llibertat		

FORMIGUERA MANENT, León	001588	Mort		executat
FORNOS GAYÁ, Carlos	026884	Sobreseïment		
FUENTES VALDÉS, Ignacio	015139	Elevat a causa	Absolt	
GARCÍA GUARDIOLA, Francisco	000242	Llibertat		
GIL VERNET, Emilio	001199	Llibertat		
GIL VERNET, Salvador	004122	Declaració jurada en el Juzgado Especial de Depuración de Funcionarios Civiles		
GILI BURGUET, Antonio	003197	Reclusió perpètua	Indultat	
GÓMEZ HORRILLO, Pablo	000299	Sis mesos i un dia de presó menor	Indultat	
GÓMEZ MÁRQUEZ, José	001093	Arxiu		
GRAU BLANCH, José María	014605	Sobreseïment		
GUALLART DÍAZ, Manuel	000283	Dotze anys i un dia de reclusió temporal	Tres anys i un dia de presó menor	
GUARDIOLA DURÁN, José María	000237	Sense declaració de responsabilitats		
GUBERN SALISACHS, Luis	006031	Absolt, remissió o a disposició d'altres autoritats		
GUMMÀ AYMAR, Juan	008103	Reclusió perpètua		
HERRERO BESADA, Miguel	016634	Sobreseïment	Absolt	

HIDALGO PARRA, Manrique	000172	Un any de presó menor		
IBUSQUIZA PLATAS, José	001217	Quinze anys de reclusió temporal	Sis anys i un dia de presó major	
IBUSQUIZA PLATAS, José	003127	Sobreseïment		
IMBERT CASACUBERTA, Francisco	010646	Llibertat		
IRAZOQUI VILLALONGA, Enrique	006494	Sobreseïment		
IZAGUIRRE GISPERT, Severino	000413	Llibertat	Sobreseïment	
JARUFE SELEMA, Jorge	007666	Vint anys de reclusió temporal	Dotze anys i un dia de presó major	
JORDÀ CABALLER , Juan	006976	Sense declaració de responsabilitats		
JORDÁN NAVARRO, Vicente	--	Llibertat		
LAPORTA BUGAT, Jaime	000453	Absolt		
LEY GRACIA, Adolfo	001397	Llibertat		
LEYDA RUBIO, Luis	000143	Absolt		
LINARES VERGARA, Cesidio	025777	Reclusió perpètua		
LLORET BARBER, Nicolás	010646	Llibertat		
LÓPEZ ARIAS, Eduardo	017715	Llibertat		
MAIDEU AUGUET, Baltasar	000125	Sobreseïment		

MALET FLIX, Daniel	023605	Sis mesos i un dia de presó menor		
MAÑÉ MARQUÉS, Francisco	001265	Llibertat		
MARÍ GUINART, Agustín	011985	Llibertat		
MARIMON PEDRET, Juan	000155	Reclusió perpètua		
MARTORELL OTZET, Fernando	017854	Llibertat		
MAS OLIVER, Pedro	024930	Sobreseïment		
MASCARÓ Y PORCAR, José María	006030	Absolt, remissió o a disposició d'altres autoritats		
MASSONS ESPLUGAS, José María	017920	Llibertat		
MENA DE LA TORRE, Francisco	000770	Absolt		
MENEZO ÁLVAREZ, José María	000120	Sis mesos i un dia de presó menor		
MERINO PAMPIN, Francisco	000279	Dotze anys i un dia de reclusió temporal	Tres anys de presó menor	
MOLINS CERVELLÓ, José	001288	Llibertat		
MONTSERRAT ESTEVE, Santiago	004510	Sense declaració de responsabilitats		
MORAGAS GALLISÀ, Jerónimo	000484	Llibertat		
MORAGAS SUBIRACHS, Luis	002290	Sense declaració de responsabilitats		

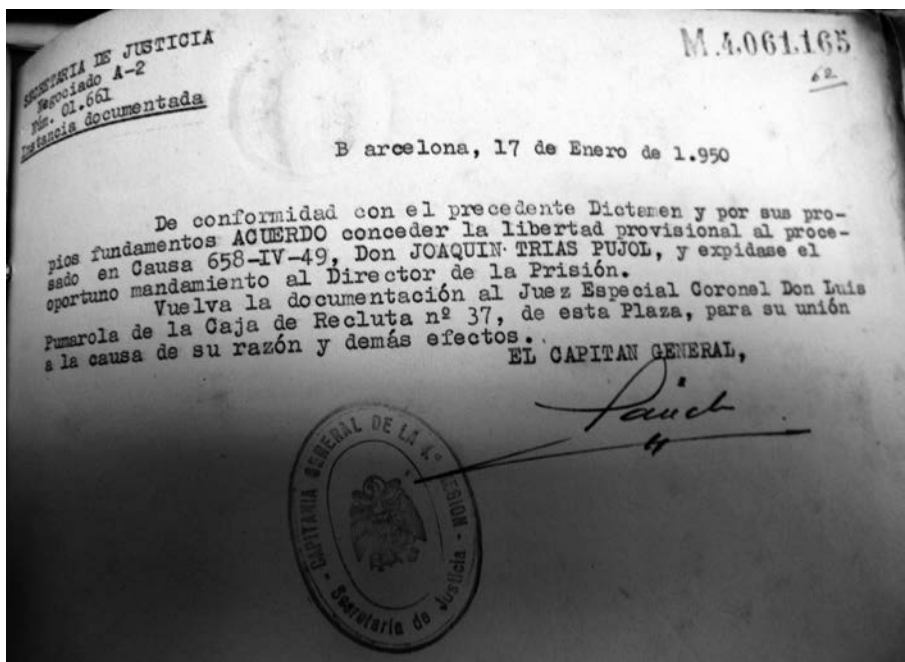
MORERA FARRÉ, Pío	003709	Absolt		
MUÑOZ ESCODA, José	022241	Sobreseïment		
NICOLAU BLANCH, Tomás	000658	Sense declaració de responsabilitats		
NIUBÓ MUNTÉ, Juan	000098	Llibertat		
NOGUER MORÉ, Santiago	026754	Sobreseïment		
NUBIOLA SOSTRES, Joaquín	--	Trenta anys de reclusió major	Vint anys de reclusió temporal	
NÚÑEZ ESPINAZO, José María	025102	Absolt		
OLIVÉ CAPDEVILA, Juan	027777	Mort		executat
ORIO ANGUERA, Antonio	029631	Absolt		
ORIO ANGUERA, Ramón	000540	Absolt		
PAITUVI BORREL, Saturnino	000671	Llibertat		
PALLÈS ROIG, Luis	000716	Llibertat		
PASCUAL CARBÓ, Pompeyo	002759	Sobreseïment		
PERERA SANS, José	000425	Vint anys de reclusió temporal		
PÉREZ AMAT, José	--	Llibertat		
PERIS TORRES, Manuel	000143	Sis mesos i un dia de presó menor		

PI FIGUERAS, Jaime	000276	Sobreseïment		
PIFARRÉ MAYORAL , José	012334	Llibertat		
PIJOAN SOTERAS, Baltasar	000060	Sense declaració de responsabilitats	Sobreseïment	
PONS TORTELLA, Eduardo	017454	Llibertat		
PRAT SOLÉ, Isidro	003352	Reclusió perpètua	Vint anys i un dia de reclusió major	
PRAT SOLÉ, Jaime	000143	Sis mesos i un dia de presó menor		
PRATS CATEURA, Laureano	000281/39	Dotze anys i un dia de reclusió menor		
PUIG VILAJUANA, Luis	013915	Llibertat		
PUJOL ARRIETA, Enrique	--	Llibertat		
PUJOL CAPSADA, José	005298	Absolt, remissió o a disposició d'altres autoritats		
PUJOL CASAS, Pedro	000434	Llibertat		
PUJOL PIÑOL, José	000223	Sense declaració de responsabilitats		
REVILLA MARTOS, Luis	023753	Sobreseïment		
RIBERA REGUANT, Jaime	011920	Absolt		
RODRÍGUEZ ARIAS, Belarmino	013615	Absolt		
RODRÍGUEZ RUIZ, Rafael	003814	Llibertat		

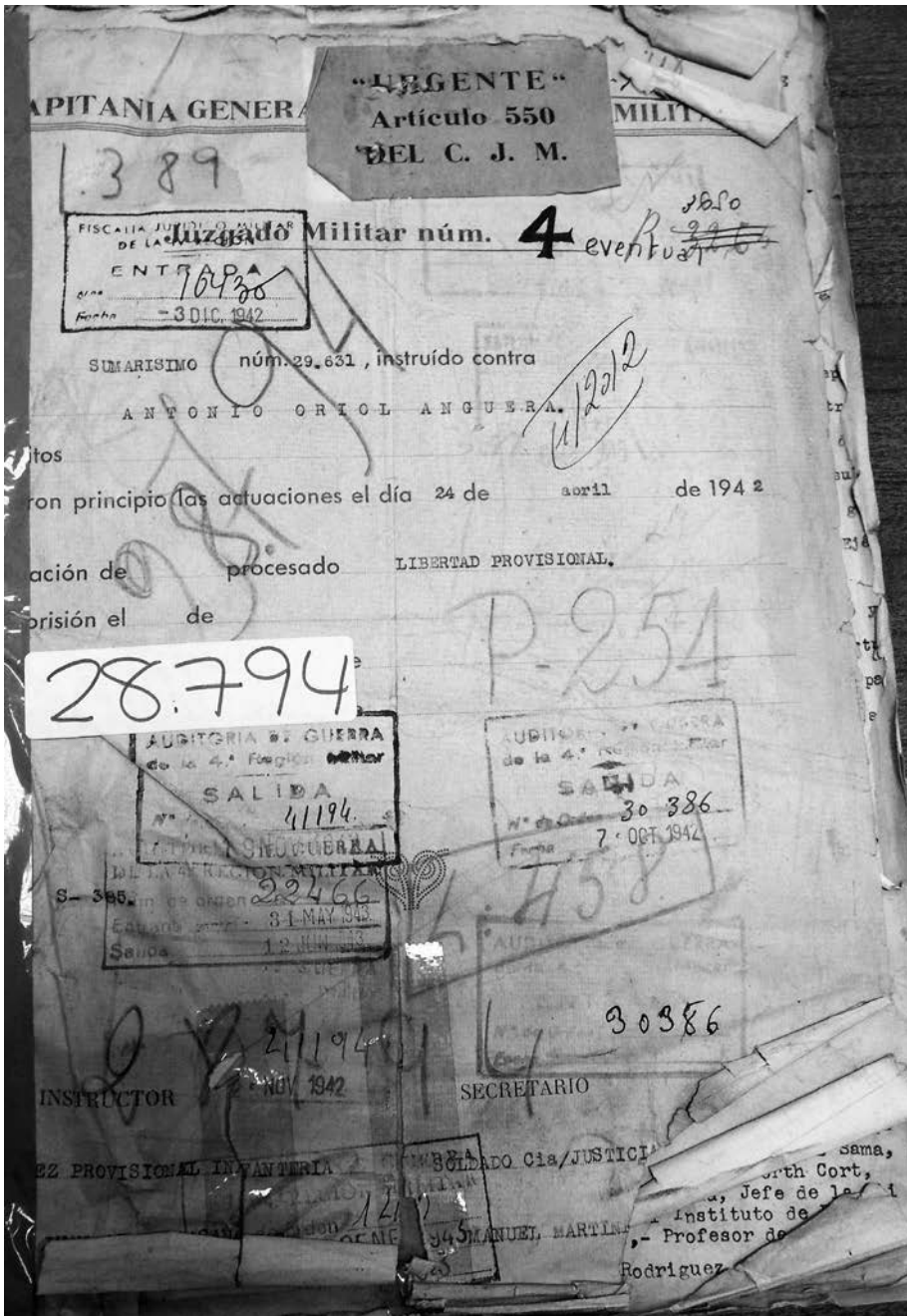
ROJAS DORADO, Carlos	000103	Llibertat		
ROSELLÓ DUCH, Francisco	004058	Absolt		
ROVIRA ROSELL, Joaquín	000563	Reclusió perpètua	Sobreseïment	
RUIZ CONTRERA, José	022567	Sis mesos i un dia de presó menor		
SABATÉ BARJAU, Primitivo	000723	Mort		executat
SALA LLADÓ, Juan	001246	Sense declaració de responsabilitats		
SALA MARSAL, Ramón	003904	Quinze anys de reclusió temporal	Indultat	
SALAMERO ROJAS, Ángel	009625	Quinze anys de reclusió temporal	Indultat	
SALVADOR ROCA, Juan	005637	Absolt		
SÁNCHEZ BORJAS, Eduardo	000172	Sis mesos i un dia de presó menor		
SANS SALAFRANCA, Juan	002461	Sobreseïment		
SANTAMARIA JAUME, José	033305	Llibertat		
SASTRE PIQUÉ, José María	002325	Absolt, remissió o a disposició d'altres autoritats		
SASTRE TORRUELLA, José	000328	Sobreseïment		
SIMÓN ZAPATERO, José	--	Arxiu		
SOLER BACHS, Miguel	000106	Llibertat		

SOLER DOPFF, Carlos	007873	Llibertat		
SUBIRÓS CARDONER, Francisco Javier	000003	Sense declaració de responsabilitats		
TARRÉS CLARET, Pedro	000411	Llibertat		
TAVERNA ÁVILA, Antonio	000263	Sense declaració de responsabilitats		
TAVERNA TORM, Miguel	001281	Llibertat		
TEIXIDÓ FINO, Francisco	026087	Dotze anys i un dia de reclusió menor	Sis anys de presó menor	
TORRALBA GÓMEZ, Mariano	000658/ IV49	Dos anys de presó menor		
TORRAS SORIA, Pedro	000687	Dotze anys i un dia de reclusió temporal	Vuit anys de reclusió temporal	
TORRAS SORIA, Pedro	018292	Sobreseïment		
TORRUELLA PAUSAS, Joaquín	001372	Llibertat		
TRALLERO FÉLEZ, Miguel	018369	Dotze anys i un dia de reclusió temporal	Sis anys i un dia de presó major	
TRIAS MAXENCS, Alfonso	001917	Sobreseïment		
TRIAS PUJOL, Joaquín	000658/ IV49	Dos anys de presó menor		
USUA MARINÉ, José	--	Absolt		
VALLS CONFORTO, Antonio	002224	Sense declaració de responsabilitats		
VAYREDA PUJOL, José María	000109	Sense declaració de responsabilitats		
VERGÉ MUSELLA, Luis	000445	Llibertat		

VIDAL COLOMER, Enrique	000458	Llibertat		
VIDAL JORDANA, Gregorio	008174	Dotze anys i un dia de reclusió temporal	Llibertat	
VILA FERRAN, Juan	016624	Sobreseïment		
VILADEVALL MATHEU, Luis	--	Llibertat		
VILARDELL PERMANYER, José María	006391	Sense declaració de responsabilitats		
VIÑETA FONT, José	000031	Sobreseïment		
VIVANCOS FERRÉS, Santiago	000076	Mort		executat

Sumaríssim doctor Joaquim Trias Pujol

Sumaríssim doctor Antoni Oriol Anguera